

Doktori (Ph.D) értekezés tézisei

KARRIERÉPÍTÉS ÉS MOBILITÁSI DÖNTÉS

**A Balassi Intézet egykori kárpátaljai hallgatóinak tanulmányi pályafutása,
munkaerőpiaci elhelyezkedése és társadalmi beágyazódása a végleges
letelepedés tükrében**

Pallay Katalin

Témavezető: Dr. habil. Kovács-Nagy Klára

DEBRECENI EGYETEM
Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2021

A doktori értekezés előzményei és célkitűzései

A hazai és nemzetközi szakirodalom egyaránt rávilágít, hogy az utóbbi évtizedekben jelentős mértékben növekedett a tanulmányi célú mobilitások száma. Ennek egyik fő oka a Bolognai rendszer bevezetése (Takács – Kincses, 2013). A bolognai folyamat céljai között tudható a hallgatók, oktatók rendszeres mozgása (Hrubos, 2005;). Az itt elfogadott ún. *Bolognai Deklaráció* szorgalmazza az Európai kreditviteli és -gyűjtési rendszer (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS) alkalmazását, melynek révén elő kívánja mozdítani a hallgatók, oktatók, kutatók és adminisztratív munkatársak európai mobilitását (Gürüz, 2008). A tanulmányi mobilitás egyik fontos szegmense, hogy a képzési rendszerek összehangolásával megteremtsék a későbbi, nemzetközi munkaerőpiaci mobilitás alapjait. Számos kutató a nemzetközi hallgatói migrációt a migráció egy sajátos formájának tekinti. Mindazonáltal a hallgatói migrációs folyamatok elhelyezése a nemzetközi hallgatói migráció kategóriájában nem tükrözi e jelenség sokszínűségét (Van Mol, 2014). A mobilis hallgató humán tőkéje szempontjából a külföldi tanulás megtérülő befektetést jelenthet, hiszen a küldő ország munkaerőpiacán versenyképesebbek a hazatérést követően. (King – Findlay, 2012). A hazaérkező szakképzett munkaerő jelentős mértékben javítja az ország termelékenységét és globális versenyképességét, mert a tudás és a szakértelem közvetlen átadása, valamint a visszatérők tengeren túl szerzett szakmai és kereskedelmi kapcsolatrendszeréből származó közvetett előnyök pozitív hatást gyakorolhatnak a hazai gazdaság növekedésére és fejlődésére (Thorn – Holm-Nielsen, 2005). Leginkább azok a hallgatók válnak hasznossá a küldő ország számára, akik tanulmányaik befejeztével visszatérnek szülőföldjükre (Gürüz, 2008). A mérleg másik oldalán említhetjük azokat a mobilis hallgatókat, akik számára nem állnak rendelkezésre olyan munkaerőpiaci körülmények, amelyek megfelelnek a külföldön szerzett tudásszinthez és diplomához (Huzdik, 2014). Ez azonban elsősorban a jogi, a mérnöki, az orvosi szakokra vonatkozik. Ezzel megvalósul a brain waste (agyvesztés) jelensége (Csanády et al. 2008).

Az Európán belüli tanulmányi célú mobilitás eltér a mobilitás más formáitól, hiszen az szupranacionális szinten szervezett az Európai Unióban. Mivel az EU nemzetek fölötti politikai entitás, az európai integráció folyamata elhalványítja a különbséget a nemzetközi és a belföldi migráció között (King – Skeldon, 2010).

A Kárpát-medence országait elválasztó határok nem nemzeti identitásokat zárnak le, a külhoni magyarok hallgatói mobilitása ennek köszönhetően eltér az európai mintától. A bevándorlóknak meg kell tanulni a célország nyelvét, kultúráját, meg kell találni helyüket az

ország társadalmi, gazdasági struktúrájában (Pusztai – Nagy, 2005). A közös történelmi múlt, az etnikai identitás és a nyelvi azonosság miatt a határon túli magyarok anyaország irányába történő migrációja köztes helyet foglal el a belföldi és a nemzetközi migráció között (Gödri, 2005). A külhoni magyarok migrációs folyamatában az etnikai identitás kérdése „*kapcsolati, kulturális és szimbolikus tőkeként*” jelenik meg. Ennek nyomán az etnicitás előmozdíthatja és befolyásolhatja a határon túli magyarok migrációját (Brubaker, 1998).

Az ukrajnai politikai, gazdasági helyzet miatt egyre több kárpátaljai fiatal választja Magyarországot tanulmányi mobilitása célállomásaként. A kárpátaljai diákok magyarországi továbbtanulásában kulcsfontosságú szerepet játszik a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzése (korábbi nevén Nemzetközi Előkészítő Intézet). A határon túliak esetében ez a speciális célintézmény egyfajta kitörési pontként tartható számon a felsőoktatási továbbtanulást illetően. Az intézmény sajátos helyet foglal el a magyarországi oktatási intézmények között. Az intézet nem teljes egészében felsőoktatási intézmény, mégis a felsőoktatás részeként tekintenek rá. Elsődleges célja, hogy a külföldi hallgatókat olyan oktatásban részesítse, hogy felzárkózzanak a magyarországi követelményrendszerhez, ottani diáktársaikkal együtt helyt álljanak, s sikeres felvételi vizsgát tegyenek az általuk kiválasztott felsőoktatási intézményekbe. Jelenleg az intézet sikeres emelt szintű érettségire készít fel. Mindemellet külön hangsúlyt fektetnek a nevelői célok megvalósítására. Ezen oktatási intézmény a külhoni diákok felzárkóztatásával foglalkozik, így fontos kitűzött nevelői célként említhető a környezetváltozáshoz való adaptáció, az új társadalmi környezethez való alkalmazkodás. Az utóbbi időben jelentősen megnövekedett a szülőföldjüket elhagyó kárpátaljai fiatalok száma. Míg a rendszerváltást követően kárpátaljai viszonylatban főleg a helyi magyarság vett részt az előkészítő képzésen, mára elmondható, hogy az intézmény számottevő ukrán anyanyelvű hallgatót is tudhat a sorai között. A disszertáció problémakörét a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzésén végzett kárpátaljai hallgatók vizsgálata képezi különböző aspektusból: tanulmányi célú mobilitás, végleges letelepedés, tanulmányi pályafutás, tanulmányi eredményesség és kapcsolati tőke, mint végleges letelepedést befolyásoló tényezők, a hazatérés vagy kint maradás okai. Az értekezésben arra vállalkozunk, hogy képet adjunk ezen dimenziók végleges letelepedési döntésben betöltött szerepéről. A tanulmányi célú mobilitás és az azt követő végleges letelepedés vizsgálata felveti a társadalmi integráció kérdését. Ennek nyomán azokat a tényezőket kívánjuk feltárni, amelyek elősegítették az egykori kárpátaljai mobilis hallgatók magyarországi, szülőföldi, vagy külföldi társadalomba való beágyazódását.

A disszertáció problémakörét a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzésén végzett kárpátaljai hallgatók vizsgálata képezi különböző aspektusból: tanulmányi célú mobilitás, végleges letelepedés, tanulmányi pályafutás, eredményesség, kapcsolati tőke, társadalmi integráció, valamint szülőföld iránti elköteleződés, mint a végleges letelepedés befolyásoló tényezői, a hazatérés vagy kintmaradás okai. Összességében a diákok integrációs tényezőit próbáljuk feltárni, melyekre szintén befolyást gyakorolnak a családi, a vallási, illetve a politikai közösségek.

A kutatás célja feltárni a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzésén végzett hallgatók tanulmányi mobilitásának indokait és pályafutását, az egyetemi éveket követő életútját, munkaerő-piaci elhelyezkedését, letelepedését. A vizsgálat egyik fontos célja felmérni a Balassi Intézetben végzett hallgatók tanulmányi eredményességét. Különös hangsúlyt fektetünk annak vizsgálatára, hogy a hallgatók milyen arányban tértek vissza szülőföldjükre és milyen arányban maradtak az anyaországban, esetleg telepedtek le külföldön. A legfontosabb cél is ehhez kapcsolódik: milyen integrációs és tanulmányokhoz fűződő tényezők játszottak szerepet a végleges letelepedési döntésben. Jelen értekezés kitér azokra az oktatáspolitikai lépésekre, amelyek előirányozták a kárpátaljai magyar érettségizők anyaországi továbbtanulását.

Kutatásunk segítségével arról adunk képet, hogy 1990-től napjainkig hány kárpátaljai diák tanult az előkészítő intézetben és kik ezek a diákok. Ezzel összefüggésben vizsgáljuk meg azt a kérdést, hogy a hallgatók miért döntöttek a Balassi Intézet előkészítő képzése mellett, milyen tényezők játszottak szerepet ebben, s az intézet befejezését követően sikeres felvételi vizsgát tettek-e, melyik felsőoktatási intézetben valósult meg a továbbtanulásuk. Napjainkban számtalan kárpátaljai diák tanul az anyaországban, így a felmérés jelenleg is aktuális.

Megvizsgáljuk, hogy milyen különbségek vannak a szülőföldjükre hazatért és a Magyarországon, esetleg más országban letelepedett egykori hallgatók között a tanulmányi eredményességet illetően. E kérdés vizsgálatához felmértük, hogy a Balassi Intézet végzősei továbbtanultak-e felsőoktatási intézményben, melyik magyarországi vagy kárpátaljai, esetleg külföldi felsőoktatási intézménybe nyertek felvételt, miért azt az intézményt választották, megegyezett-e az intézményválasztás és a továbbtanulási lehetőség az előzetesen kitűzött céljaikkal. Továbbtanulás esetén elvégezték-e az adott oktatási intézményt, az előkészítő intézet mennyiben segítette őket a felsőfokú képesítés megszerzésében. Feltérképezzük, hogy a Balassi Intézet egykori hallgatói mennyire voltak sikeresek a továbbtanulásban: befejezték-e az általuk kiválasztott felsőoktatási intézményt, és ha igen, milyen intervallum alatt; bekapcsolódtak-e a tudományos, kutatói munkába, részt vettek-e extrakurrikuláris

tevékenységekben, ha igen, melyek voltak ezek. Szerepet játszott-e a tanulmányi eredményesség/eredménytelenség a haza(nem)térésben, a szülőföldi és magyarországi társadalmi beágyazódásban? Az eredményességvizsgálatokhoz hozzátartozik a munkaerőpiaci elhelyezkedés. Az értekezésben megvizsgáljuk, hogy az egykori hallgatók tanulmányaik elvégzése után hol helyezkedtek el, mik voltak az elhelyezkedést segítő és az esetleg azt gátló tényezők, akár Magyarországon vagy Kárpátalján. Ezt követően összevetjük, hogy milyen különbségek vannak a szülőföldjükre visszatért és vissza nem tért egykori hallgatók között az elhelyezkedést, illetve szakmai életutat tekintve.

A doktori disszertáció egyik fontos kérdésköre, hogy milyen különbségek és hasonlóságok fedezhetők fel a társadalmi integrációban és magyarságtudatban, illetve szülőföld iránti elköteleződésben a hazatérő és a Magyarországon letelepülő/külföldön elhelyezkedő egykori hallgatók esetén. E kérdéskör vizsgálatánál feltárjuk, hogy a szülőföldjükre hazatérő hallgatóknak hogyan sikerült megtalálni helyüket, mennyire fogadták el őket Kárpátalján. A kérdésselvetés jogosságát támasztja alá, hogy az egykori hallgatók személyiségét jelentősen meghatározó életszakaszban majd egy évtizedet máshol töltöttek, másként szocializálódtak, mint otthoni kortársaik. Megvizsgáltuk, hogy mennyire tudtak újra kapcsolatokat építeni, elfogadni ifjúkori közösségüket, más környezeti és szellemi tapasztalatok birtokában, amit tanulóéveik alatt sajátítottak el. Ezt a folyamatot miben segítette vagy gátolta a társadalmi, politikai és gazdasági változás, a helyzet, ami otthon várta őket. A Magyarországon vagy külföldön letelepülők esetében is vizsgálandó téma lenne az az eddig kevésbé kutatott terület, hogy bár nyelvi és kulturális gátja beilleszkedésüknek nem volt, de az egyéb társadalmi tényezők miként hatottak karrierjükre, terveikre, önmegvalósításukra. Választ keresünk arra is, hogy miként befolyásolta döntéshozatalukat az otthon maradt kapcsolati tőke és az anyaországban lévő kapcsolati tőke hiánya.

H1: Fercsik és Gödri határon túli magyar hallgatókkal végzett kutatásai alapján feltételezzük (Fercsik, 2008; Gödri, 2005), hogy az anyaországi támogatáspolitikai küldetése nem valósult meg, a képzettséget szerzett hallgatók többsége nem szülőföldjükön kamatoztatja a Magyarországon megszerzett tudását.

H2: Feltételezzük, hogy a Magyarországon vagy külföldön letelepülő egykori hallgatók tehetősebb családi háttérrel rendelkeznek, magasabban iskolázott szülők gyermekei.

H3: King – Findlay szerzőpáros munkája alapján feltételezzük, hogy a kárpátaljai hallgatók befogadó országban való maradását leginkább a húzó tényezők befolyásolják (King – Findlay, 2012).

H4: A Magyarországon maradt hallgatók eredményesebb tanulmányi pályafutással bírnak, mint azok, akik hazatértek Kárpátaljára.

H5: Durkheim mechanikus szolidaritásra vonatkozó elmélete (1893; 1986; 2001) alapján feltételezzük, hogy a hagyományosnak tekinthető kárpátaljai társadalomba beágyazódó egykori hallgatóknál leginkább a családi és az intézményekhez köthető közösségek funkcionáltak integrációs tényezőkként.

H6: Gödri (2007) kutatási eredményei alapján azt a hipotézist állítottuk fel, hogy az anyaországban maradt hallgatók szélesebb kapcsolati hálóval rendelkeznek, mint hazatérő diáktársaik (Gödri, 2007).

H7: A MOZAIK2001 és MOZAIK2011 kutatások alapján feltételezzük, hogy a szülőföldjükre visszatérő hallgatók nagyobb szülőföld iránti elköteleződéssel, erősebb kárpátaljai identitással bírnak.

Kutatásaink kvantitatív és kvalitatív jellegűek. A kvalitatív vizsgálat feltáró céllal történt fókuszcsoporthoz tartozó interjú formájában (Pallay, 2019). A fókuszcsoporthoz tartozó interjúkat a Magyarországon letelepedők és a Kárpátaljára visszatérők körében egyaránt elvégeztük. Az itt alkalmazott kérdések a mobilitási döntések és intézményválasztási motivációk feltárására irányultak, továbbá feltérképeztük, hogy milyen volt a diákélet a vizsgált célintézményben. A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során kapott eredmények iránymutatásul szolgáltak a kvantitatív kutatás kidolgozásához. A teljeskörű kutatás módszere a kvantitatív kutatások csoportjába tartozó kérdőíves felmérés. A kérdőív rákérdez a vizsgálandó hallgatók szocioökonómiai hátterére, a középiskolai, az előkészítő intézeti és felsőoktatási tanulmányi pályafutására, a tanulmányi célú mobilitásra, a tanulmányi eredményességre, illetve a tanulmányok utáni pályafutásra, valamint a szülőföld iránti elköteleződésre.

Kutatásunk célcsoportját a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzésének egykori kárpátaljai hallgatói képezik. Az alacsony hallgatói létszám miatt teljeskörű lekérdezésre törekedtünk. Az intézet 1990-től foglalkozik külföldi magyar hallgatók képzésével. A hallgatói létszámot tekintve 1993-tól napjainkig bocsátottak rendelkezésünkre adatokat. 1993 és 2019 között összesen 669 kárpátaljai származású hallgató vett részt a képzésben.

Mivel kutatásunk kérdéskörét a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzésén résztvevő kárpátaljai hallgatók végleges letelepedése, tanulmányi pályafutás és eredményesség adja, az utolsó öt év (2015–2019) hallgatóit nem vizsgáltuk. Az elmúlt öt év hallgatóinak döntő többsége még egyetemista, egyelőre még nincs szakmai pályafutásuk, nem tudják, hol lesz végleges letelepedésük helyszíne. Ha levonjuk az utolsó öt tanév hallgatóit, az alapsokaság 588 fő. Az adatfelvétel 2019. március és október között zajlott. A kutatás során egy komplex

önkitöltős kérdőívet kellett kitölteni online formában. A Balassi Intézet a statisztikai adatokon kívül nem szolgáltatott információt a kárpátaljai hallgatók elérhetőségét illetően. Az egykori hallgatók felkutatása hólabda módszerrel történt. Számos megkérdezett megkeresésünk ellenére sem kívánt részt venni a kutatásban. A végső adatbázis elemszáma 347. A célcsoport 59,01%-át sikerült elérni a hólabda módszernek köszönhetően. Noha a minta nem tekinthető reprezentatívnak, ugyanakkor – ugyanis a célpopuláció jelentős részét, mintegy 60%-át sikerült elérni – a kapott eredmények általánosíthatók a vizsgált csoport nagyobb részére.

Kutatásunk eszközéül a kérdőív szolgált. A kérdőív saját fejlesztésű, azonban helyenként tartalmaz adaptált kérdéseket is. A kérdőív kidolgozása fókuszcsoporthozos interjúk válaszai alapján történt. Az interjút két csoportban végeztük el: azon hallgatók körében, akik az anyaországban maradtak, illetve azok körében, akik visszatértek szülőföldjükre, Kárpátaljára. E módszer segítségével megtudtuk, melyek voltak azok a taszító és húzó tényezők, amelyek befolyásolták az egykori hallgatók végleges letelepedési döntését. A feltérképezett dimenziók alapján állítottuk össze kérdéscsoportjaink állításait.

Az 56 zárt, illetve nyitott kérdést tartalmazó kérdőív hét nagyobb részből tevődött össze: társadalmi háttér és iskolai életút, tanulmányi pályafutás a Balassi Intézetben, felsőoktatási pályafutás, munkavállalás, mobilitás, szülőföld iránti elköteleződés és magyarságtudat, szocio-demográfiai háttér. A **tanulmányi pályafutást, eredményességet és intézményválasztási motivációt** az első három kérdéscsoporttal mértük. Az első kérdéscsoportban az egykori hallgatók társadalmi középiskolai életútjára kérdeztünk rá, mely segítségével feltérképeztük, hogy a hallgatók milyen típusú oktatási intézményben érettségiztek, milyen tannyelven tanultak, közvetlenül érettségi után mivel foglalkoztak. A második kérdéscsoport a vizsgált célintézményre irányult: honnan értesült az intézmény lehetőségéről, ki befolyásolta abban, hogy a vizsgált intézményt választotta, milyen szakra vagy szakpárra jelentkezett. Ebben a kérdéscsoportban kérdeztünk rá az intézmény- és szakválasztási motivációra. Az intézmény- és szakválasztás motivációs itemeket a fókuszcsoporthozos interjúkon elhangzott válaszok alapján hoztuk létre. Továbbá megvizsgáltuk, milyen az egykori hallgatók intézményről alkotott véleménye. A harmadik kérdéscsoport a felsőoktatási pályafutást veszi górcső alá. Ebben a kérdéscsoportban rákérdeztünk, hogy az egykori hallgatóknak sikerült-e bekerülniük a felsőoktatási intézményekbe; melyik egyetemre vagy főiskolára nyertek felvételt; a felvételinél jogosultak voltak-e valamilyen többletpontra; történt-e lemorzsolódás; megszakították-e tanulmányaikat, milyen nyelvvizsgákkal rendelkeznek. Megvizsgáltuk, hogy mi az egykori hallgatók jelenlegi főfoglalkozása. Az egyik központi kérdéscsoport a **mobilitást és a végleges letelepedést** vizsgálja. E kérdéscsoport

segítségével megvizsgáltuk, hogy az általunk vizsgált célcsoport tagjai tanulmányaik befejeztével hol telepedtek le, hol helyezkedtek el, tervezik-e, hogy visszatérnek szülőföldjükre. Kutatásunk egyik fontos kérdéskörét – a végleges letelepedési döntésre ható tényezőket vizsgáló itemeket – hazai és nemzetközi szakirodalom (Hautzinger et al. 2014; Todaro – Maruszko, 1987; Erőss et al. 2011; Schild, 2016; Huzdik, 2014), illetve a fókuszcsoporthoz tartozó interjúkon elhangzott válaszok alapján dolgoztuk ki. Megvizsgáltuk, hogy mi motiválta a válaszadókat abban, ahogy végleges letelepedési helyüket választották. A Kárpátalján jelenlévő társadalmi, gazdasági problémák tisztító tényezőként hatnak. Egy 12 itemes kérdésblokk segítségével felmértük, hogy a válaszadók milyen mértékben tartják súlyosnak a Kárpátalján fennálló problémákat. A **kapcsolathálózati megközelítés** vizsgálatára irányuló kérdéskörben feltérképeztük az egykori hallgatók társadalmi beágyazódását annak mentén, hogy hol telepedtek le. A társadalmi beágyazódást az alábbi kérdésekkel vizsgáltuk: milyen szervezeteknek tagja, kivel tart közelebbi kapcsolatot, baráti kapcsolatok mértéke. A végleges letelepedést illetően kiemelkedő jelentőséggel bír az identitás, a hatodik kérdésblokk ennek okán **magyarságtudat és szülőföld iránti elköteleződést** mérő kérdéseket tartalmaz. Az utolsó kérdéskör a megkérdezettek **szociodemográfiai háttérére** kérdez rá, úgy mint nem, életkor, anyagi helyzet, szülők iskolai végzettsége, családi állapot.

Az értekezés új tudományos eredményei

Empirikus eredményeink világosan rámutatnak, hogy az anyaországi támogatáspolitikai küldetése nem valósult meg. Első hipotézisünk beigazolódott, hiszen az előkészítő intézet képzésén résztvevő egykori kárpátaljai hallgatók döntő többsége (75,80%) Magyarországon hasznosítja tudását. Eredményeink arról árulkodnak, hogy a külföldi magyar fiatalok felsőoktatási továbbtanulása egy olyan migrációs lépcsőként tartható számon, amely megteremtheti a célországban való végleges letelepedés feltételét. Adatainkkal alátámasztott megállapításunk ellentmond a magyarországi támogatáspolitikában megfogalmazott célkitűzéseknek. Az egykori hallgatók mindössze 16,8%-a tért vissza szülőföldjére, 7,4%-a pedig külföldöt választotta végleges letelepedése helyszínéül. Esetükben átmeneti migrációs állomásként szolgált az anyaországi továbbtanulási lehetőség. A külföldöt választók mobilitási döntése mögött általában a tökéletes karrierlehetőségek hajszolása húzódik, s gyakran elérhetetlen célokért küzdő idegen válik belőle.

A szociodemográfiai státusz dimenzióját vizsgálva arra a következtetésre jutottunk, hogy a Kárpátaljára hazatérő egykori hallgatók Magyarországon és külföldön élő

hallgatótársaikhoz viszonyítva alacsonyabb státuszú iskolázottságú szülők gyermekei. A Magyarországon letelepülő és a külföldöt választó egykori hallgatók szülei magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek. Itt érvényesül Bourdieu tőkeelmélete, amely rávilágít, hogy a nagyobb kulturális tőke ambiciózusabb jövőterveket eredményez. Vélhetően a magasabb státuszú iskolázottsággal rendelkező szülők gyermekei nagyobb kulturális tőkével, mélyebb háttértudással rendelkeznek, ennek következtében nyitottabbak az anyaországi és a külföldi letelepedésre. Mivel az anyagi helyzet tekintetében nem találtunk szignifikáns eltérést a Kárpátaljára hazatérő és a Magyarországon vagy külföldön élő egykori hallgatók között, ezért kijelenthető, hogy második hipotézisünk csak részben nyert igazolást.

Ravenstein push–pull elméletét a kárpátaljai hallgatók migrációs okainak feltárására alkalmaztuk. Eredményeink során körvonalazódott, hogy a vizsgált egykori hallgatók tolotényezőként leginkább az alacsony bérezést, a korrupciót, az elvándorlást és a rossz egészségügyi ellátást tartják számon. A húzó tényezők közül a jobb megélhetés, a magasabb bérek, a jól prosperáló munkalehetőség, a színvonalasabb oktatás kecsegteti a volt hallgatókat. A push és pull tényezőket faktorelemzéssel csoportosítottuk. A Magyarországot választók tartották a legfontosabbnak az anyaországban lévő fejlettebb szocio-ökonómiai környezetet és a jobb munkaerőpiaci lehetőségeket. A külföldön élőket kevésbé befolyásolták e tényezők, a Kárpátaljára hazatérők letelepedési döntéshozatalára pedig nem hatottak a húzó tényezők. Harmadik hipotézisünk igazolást nyert: regressziós eredményeink arról tesznek tanúbizonyságot, hogy a kárpátaljai fiatalok végleges letelepedési döntésében szerepet játszottak a push és pull faktorok, a húzó tényezők azonban lényegesebb hatást gyakoroltak a döntéshozatalra. Eredményünket megerősíti King – Findlay nézete, miszerint a hallgatói mobilitás esetén gyakran a húzó tényezők kerülnek túlsúlyba, továbbá beigazolódott Hautzinger push–pull elmélete, amely arról tanúskodik, hogy a stabil gazdaság, a kedvező munkaerőpiaci feltételek és a fejlettebb szociális ellátórendszerek az elvándorlás során kiemelkedően ösztönző erejűek.

A tanulmányi pályafutás és eredményesség dimenzióját több szempontból megközelítettük. Feltártuk az intézmény- és szakválasztási motivációkat, mind az előkészítő, mind a felsőoktatási intézmény tekintetében, majd a változók kombinációival faktorokat képeztünk. A Magyarországon élőkre leginkább jellemző, hogy már a tanulmányi mobilitás elhatározásakor érvényes piacképes tudásra kívántak szert tenni, s annak birtokában elhelyezkedni az anyaországi munkaerőpiacon. Terveik az egyetem elvégzését követően sem változtak. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a szakválasztás lényegesen befolyásolja a végleges letelepedési döntést. Egy jól képzett fiatal számára a Magyarországon

szerzett diplomával való elhelyezkedés számos akadályba ütközhet Kárpátalján, például az ukrán nyelv hiányos ismerete. Különösen igaz ez a presztízsszakokra. Egy nagyvárosban sokkal nagyobb eséllyel tud olyan pozíciót találni, ahol képesítésének megfelelően elhelyezkedne. A Magyarországon élők legnagyobb hányada szakmájának megfelelően talált magának munkát. A hazatérők körében alacsonyabb a szakmában való elhelyezkedők aránya, a külföldiek 70%-a pedig nem képesítésének megfelelően dolgozik, s azok hányada is magas, akik alkalmi munkákból élnek. Eredményeinket megerősíti Ogbu kulturális ökológiai elmélete, miszerint az önkéntes kisebbségek a kevésbé megfizetett munkákat is hajlandóak elvállalni. Fontos kiemelni, hogy az újonnan önkéntes kisebbségi létet választó egykori hallgatók nem önkéntes kisebbségi létből indultak. Végleges letelepedési döntéshozatal esetén inkább vállalják az önkéntes kisebbségi létből fakadó nehézségeket, mint a szülőföldi hazatérést, és az azzal járó újbóli nem önkéntes kisebbségi létbe kerülést. Az egykori hallgatók legnagyobb része a nem önkéntes kisebbségi létből való kilépés mellett döntött, s az anyaországi többségi társadalomba beolvadva próbált érvényesülni. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a kisebbségi léthelyzetből való kilépés pozitívan hat az eredményességre, hiszen kutatásunk során bebizonyosodott, hogy a Magyarországon maradt hallgatók eredményesebb pályafutással bírnak, mint azok, akik hazatértek Kárpátaljára vagy más külföldi országban próbáltak szerencsét. Ezzel megerősítést nyert hipotézisünk.

Durkheim nyomán kimutattuk, hogy a vallási és civil aktivitásra jellemző kapcsolatháló sűrűsége meghatározott szerepet játszik a szülőföldi társadalmi beágyazódásban. A családtagokkal való aktív kapcsolattartás (kommunikációs sűrűség) eredményeink alapján nem feltétlenül segíti elő a kárpátaljai társadalmi beágyazódást. A szervezeti tagság a társadalmi integráció egyik mutatója, így ebből a szempontból is megvizsgáltuk dimenzióinkat. E tekintetben a Kárpátaljára hazatérők a legaktívabbak. A Magyarországon letelepülő egykori hallgatók kevésbé csatlakoznak társadalmi, vallási vagy kulturális egyesületekhez. A külföldön élők pedig szinte egyáltalán nem rendelkeznek intézményes háttérrel. A Kárpátaljára visszatérők csatlakoznak leginkább különböző szervezetekhez és egyesületekhez. Vélhetően ebben szerepet játszik a tradicionális értékrend követése és a fokozottabb kisebbségi érdekvédelemre irányuló szervezeti mozgósítás. Durkheim elméletét alkalmazva kijelenthető, hogy a hagyományosnak tekinthető kárpátaljai társadalomra jellemző a kollektív tudat és a közösség tagjait összekötő szolidaritás. Összességében megállapíthatjuk, hogy hipotézisünket eredményeink csak részben igazolták, mivel a családi kötelek nem minden esetben bírnak integrációs funkcióval, a civil aktivitás viszont elősegíti a szülőföldi környezetbe való társadalmi beágyazódást.

A társadalmi integráció további dimenziójaként a különböző erős és gyenge kötésű kapcsolatok létét is vizsgáltuk a végleges letelepedés mentén. Mind gyenge, mind erős kötésű kapcsolatokkal leginkább azok az egykori hallgatók rendelkeznek, akik Magyarországot választották lakhelyükként. Vélhetően e kapcsolatokra a továbbtanulás során kezdtek szert tenni. Ez alátámasztja Coleman (1994) társadalmi tőke elméletét, miszerint az iskolai folyamatok döntően hatnak a társadalmi kapcsolatok kialakítására. Az azonos nyelvhasználat és a közös kulturális értékek elősegítik a társadalmi integrációt, s a megszerzett kapcsolatok a magyarországi letelepedésre ösztönözték az egykori hallgatókat. A szülőföldjükre visszatérők jóval kisebb arányban rendelkeznek erős kötésű kapcsolatokkal. Hazatérésüket követően leginkább szakmai kapcsolatokat alakítottak ki. A szakmai és bizonyos személyes kapcsolatokat azonban az anyaországi kollégákkal is fenntartják. E jelenség az ún. „lebegő életmód” kialakítására enged következtetni, amely során a hazatérők megtartják az anyaországi kapcsolataikat, készen állva arra, hogy szükség esetén ők is áttelepülhessenek Magyarországra. A külföldön letelepedő egykori hallgatók leginkább külföldön ápolnak erős és gyenge kötésű kapcsolatokat, kevésbé fontosak számukra a korábbi szülőföldi és magyarországi kapcsolathálók.

Az identitástudat alakulásában fontos szerepet tölt be az egyház. Bár Myers környezet- vagy helyspecifikus vallási tőke elmélete nem igazolódott a végleges letelepedés mentén, fontos kiemelni, hogy a vallási közösséggel szorosabb kapcsolatot fenntartók kötődnek leginkább a magyar nyelvhez, a magyar kultúrához és a magyar államhoz. A magyar állam iránti elköteleződés és a vallásosság tradicionálisan egymást erősítő fogalmak. Vizsgálati mintánk Kárpátaljára visszatérő csoportjának nemzeti azonosságtudatán tetten érhető egyfajta regionális tudat, hiszen leggyakrabban kárpátaljai magyarként definiálták magukat, s leginkább a kárpátaljai régiót jelölték meg hazájukként. A Magyarországon élők nemzeti azonosságában már elvész ez az önazonosságtudat, ők leginkább magyarként definiálták magukat. A külföldön élőkbe az európai identitástudat kezd beépülni. A regionális tudat erőssége (Kárpátalját érzik hazájuknak, kárpátaljai magyarnak tekintik magukat) felerősíti a magyar nyelv, állam és kultúra iránti elköteleződést. A Magyarországon és külföldön letelepülők kevésbé kötődnek szülőföldjükhöz. Ezzel párhuzamosan magyarságtudatuk is elszürkül, s esetükben meggyengül a kárpátaljai társadalomra jellemző közösségi tudat. Példaként említhető, hogy náluk kevésbé játszanak szerepet a magyarságtudat szerves részét képező olyan alappillérek, mint az anyanyelv, a magyar szertartási nyelvű egyházhoz való tartozás, a nemzeti szimbólumok, illetve a szülőföldhöz való érzelmi, kulturális és politikai kötődés. A Magyarországon és különösen a külföldön élők esetén érvényüket veszítik a

szülőföldi igazodáshoz szükséges korábbi normák és szabályok. Ezek a társadalmi beágyazódás ellen hatnak, ugyanis meggátolják a közös cél érdekében való csoportszolidaritás kialakulását. Eredményeink arról tanúskodnak, hogy a Kárpátaljára visszatérő hallgatók nagyobb szülőföld iránti elköteleződéssel, erősebb kárpátaljai identitással bírnak. Ezzel alátámasztást nyert fenti hipotézisünk.

Értekezésünk legfontosabb eredménye, hogy a végleges letelepedési döntésre legnagyobb mértékben az intézmény- és a szakválasztás gyakorol hatást. A szülőföldre való visszatérésre leginkább a kárpátaljai munkaerőpiaci lehetőségekkel kompatibilis szakválasztás, a mintakövetés, valamint a szülőföldi kötődés hatása mutatható ki. A magyarországi letelepedésre intenzíven hat a nem, a családi állapot és az ukrain kötelező ukrán nyelv és irodalom emelt szintű érettségi vizsga bevezetése. Regressziós eredményeink kimutatták, hogy a végleges letelepedési döntésre legerőteljesebben a húzó tényezők hatnak. Kiemelten fontos szerepet játszik a felsőoktatás presztízse, az anyagi tényezők és a Magyarország irányába való orientálódás. E húzó tényezők befolyásoló ereje a későbbiek során sem szűnik meg, s közreműködik a végleges letelepedési döntéshozatalban. A vonzó tényezők túlsúlya a magyarországi letelepedés irányába billenti a mérleg nyelvét.

Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy a Balassi Intézet előkészítő képzése sikeresen teljesítette azt a funkcióját, hogy a kárpátaljai érettségizőket felzárkóztassa a magyarországi felsőoktatási képzés színvonalához. Ebben főleg az játszik szerepet, hogy a nagy múltra visszatekintő intézmény szakképzett pedagógusai megfelelő szaktudással és pedagógiai kompetenciával rendelkeznek. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a kárpátaljai diákok többségénél nyelvi előkészítő nélkül tudták megkezdni a szakmai felkészítést. Az oktatás nyelvének ismerete – a nem magyarajkú külföldi hallgatókhoz viszonyítva – komoly helyzeti előnyt jelentett. Az intézet eredményességét bizonyítja, hogy a képzés elvégzését követően a vizsgált célcsoport 85,9%-a tudta megkezdni felsőoktatási tanulmányait. A támogatáspolitikai oldaláról nézve közel sem volt ilyen sikeres az intézmény működése. Az ebből a szempontból megfogalmazott elvárások, miszerint az előkészítő képzés hozzájárul a kárpátaljai elit újratermeléséhez, csekély mértékben teljesült. Erről tanúskodik, hogy a vizsgált egykori hallgatók mindössze 16,8%-a tért vissza szülőföldjére. Statisztikai eredményeink ismeretében egyértelműen megállapítható, hogy az általunk vizsgált periódusban az intézmény sokkal inkább előmozdította a kárpátaljai diákok egyéni karrierépítését, mint a kisebbségi elitpótlást. Az intézmény részesévé vált a magyar–magyar *brain drain*-nek (agyelszívásnak) is nevezett jelenségnek. Kutatásunk igazolta, hogy a jogi,

az orvosi és a műszaki pályákat választók a magyarországi munkaerőpiacon helyezkedtek el, ami negatívan hat a kisebbségi magyar elit utánpótlására.

Hivatkozott irodalom

Takács Zoltán – Kincses Áron (2013): A Magyarországra érkező külföldi hallgatók területi jellegzetességei. In: *Regional Statistics–Hungarian Edition (Területi Statisztika) 1.* 38–53.

Hrubos Ildikó (2005): A peregrinációtól az Európai Felsőoktatási Térségig. In: *Educatio 14* (2). 223–243.

Gürüz, Kemal (2008): *Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy*. New York, State University of New York Press.

Van Mol, Christof (2014): *Intra-European Student Mobility in International Higher Education Circuits. Europe on the Move*. Basingstoke–New York, Palgrave Macmillan.

King, Russel – Findlay, Allan M (2012): Student Migration. In: Martinello, Marco – RATH, Jan (eds.): *An Introduction to International Migration Studies: European Perspectives*. Amsterdam University Press, Amsterdam. 259–280.

King, Russel – Raghuram, Parvati (2013): International Student Migration: Mapping the Field and New Research Agendas. In: *Population, Space and Place 19*. 127–137.

King, Russel – Skeldon, Ronald (2010): "Mind the Gap!' Integrating Approaches to Internal and International Migration'. In: *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 36(10). 1619 – 1646.

Pusztai Gabriella – Nagy Éva (2005): Tanulmányi célú mobilitás Magyarország keleti határvidékein. In: *Educatio 2*. 360–284.

Thorn, Kristian – Holm-Nielsen, Lauritz B. (2005): *International mobility of researchers and scientists - Policy options for turning a drain into a gain*. UNU-WIDER Project on the International Mobility of Talent Santiago Chile.

Huzdik Katalin (2014): *Migrációs potenciál alakulása, és az azt befolyásoló tényezők a XXI. század első évtizedében Magyarországon*. Doktori értekezés. Gödöllő. Szent István Egyetem.

Csanády Márton Tamás – Kmetty Zoltán – Kucsera Tamás Gergely – Személyi László – Tarján Gergely (2008): A magyar képzett migráció a rendszerváltás óta. In: *Magyar Tudomány 5*. 603–611.

Brubaker, Rogers (1998): Migrations of Ethnic Unmixing in the „New Europe”. In: *International Migration Review 4*. 1047–1065.

Nyilvántartási szám: DEENK/436/2021.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Pallay Katalin
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10045882

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (3)

- Pallay, K.:** Hazatérni vagy ottmaradni?: A kárpátaljai mobilis hallgatók letelepedésére ható tényezők vizsgálata.
In: Társadalomtudományi tanulmányok. Szerk.: Molnár D. Erzsébet, Molnár Ferenc, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász-Ungvár, 255-274, 2021. ISBN: 9786177868643
- Pallay, K.:** Nemzeti kisebbségi közösségek.
In: Nevelésszociológia : Elméletek, közösségek, kontextusok. Szerk.: Pusztai Gabriella, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 159-176, 2020, (Pallas Debrecina, ISSN 1587-7191 ; 20) ISBN: 9789633188835
- Pallay, K.:** Kárpátalja magyar tannyelvű felsőoktatástörténete a szovjet érában.
In: Oktatás, gazdaság, társadalom. Szerk.: Juhász Erika, Endrődy Orsolya, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, Budapest, 721-732, 2019, (HERA évkönyvek, ISSN 2064-6755 ; 6.) ISBN: 9786155657030

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (5)

- Pallay, K.:** Mérlegen a felzárkóztatás: A kárpátaljai mobilis hallgatók eredményességi mutatóinak nyomában.
Civ. szle. Kisz., 251-273, 2021. ISSN: 1786-3341.
IF: 0.188 (2020)
- Pallay, K.:** Az ukrán oktatáspolitikája hatása a kárpátaljai magyar tannyelvű felsőoktatásra.
Neveléstudomány. 7 (26), 56-75, 2019. ISSN: 2063-9546.
DOI: <http://dx.doi.org/10.21549/NTNY.25.2019.2.4>
- Kovács, K., **Pallay, K.:** Kárpátaljai mobilis hallgatók identitástudatának vizsgálata a Nemzetközi Előkészítő Intézet példáján.
Kisebbségi Szemle. 2, 65-81, 2019. ISSN: 2498-8049.
- Pallay, K.:** Nemzeti kisebbségi hallgatók tanulmányi eredményessége.
Educatio. 28 (4), 810-818, 2019. ISSN: 1216-3384.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/2063.28.2019.4.11>

8. **Pallay, K.:** A Balassi Intézet egyetemi előkészítőjének története.
Kult. Köz. 3, 5-9, 2018. ISSN: 0133-2597.

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

9. **Pallay, K.:** Szülőföld iránti elköteleződés és magyarságtudat a kárpátaljai mobilis hallgatók körében.
PedActa. 9 (1), 69-86, 2019. EISSN: 2248-3527.
DOI: <http://dx.doi.org/10.24193/PedActa.9.1.8>

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

10. **Pallay, K.:** Social Integration of the Former Transcarpathian Students of the Balassi Institute.
Cent. Eur. J. Educat. Res. 2 (3), 82-89, 2020. ISSN: 2677-0326.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

11. **Pallay, K.:** Tanulmányi célú mobilitás perspektívái a kárpátaljai hallgatók körében.
In: Tanulóközpontú oktatás, módszertani megújulás a szakképzésben és a felsőoktatásban:
VII. Trefort Ágoston Tanárképzési Konferencia : Tanulmánykötet. Szerk.: Tóth Péter,
Hanczikkell Adrienn, Duchon Jenő, Óbudai Egyetem : Trefort Ágoston Művelődéstudományi
Központ, Budapest, 220-233, 2017. ISBN: 9789634490739

További közlemények

Magyar nyelvű könyvek (2)

12. Orosz, I., **Pallay, K.:** A kárpátaljai oktatás helyzete a 2019-es külső független érettségi eredményeinek tükrében. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász-Ungvár, 548 p., 2021. ISBN: 9786177868780
13. Kovács, K., Ceglédi, T., Csók, C., Demeter-Karászi, Z., Dusa, Á. R., Fényes, H., Hrabéczy, A., Kocsis, Z., Kovács, K. E., Markos, V., Szabó, B. É., Németh, D. K., **Pallay, K.**, Pusztai, G., Szigeti, F., Tóth, D. A., Váradi, J.: Lemorzsolódott hallgatók 2018. CHERD-H. 2019, Debrecen, 102 p., 2019. (Oktatókutatók könyvtára ; 6.) ISBN: 9786156012005

Idegen nyelvű, külföldi könyvek (1)

14. Orosz, I., **Pallay, K.:** Stan osviti na zakarpatti u svitli rezul'tativ zovnish'n'ogo nezalezhnogo ocinjuvannja 2019 roku: monografija. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász-Ungvár, 564 p., 2021. ISBN: 9786177868797

Magyar nyelvű könyvrészletek (5)

15. Fényes, H., **Pallay, K.**, Mohácsi, M.: A továbbtanulási motivációk és a perzisztencia összefüggései.
In: Lemorzsolódási kockázat és erőforrások a felsőoktatásban. Szerk.: Pusztai Gabriella; Szigeti Fruzsina, CHERD, Debrecen, 76-91, 2021, (Oktatókutatók Könyvtára, ISSN 2732 1800 ; 12) ISBN: 9786156012128
16. **Pallay, K.**: Hallgatói életutak az identitás tükrében.
In: Előrehaladás és lemorzsolódási kockázat a felsőoktatásban. Szerk.: Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina, CHERD, Debrecen, 20-24, 2021, (Oktatókutatók Könyvtára, ISSN 2732-1800 ; 11) ISBN: 9786156012098
17. **Pallay, K.**: A lemorzsolódott hallgatók döntéshozatali sajátosságai.
In: Lemorzsolódott hallgatók 2018 / Kovács Klára, Ceglédi Tímea, Csók Cintia, Demeter-Karászi Zsuzsanna, Dusa Ágnes Réka, Fényes Hajnalka, Hrabéczy Anett, Kocsis Zsófia, Kovács Karolina Eszter, Markos Valéria, Máté-Szabó Barbara, Németh Dóra, Pallay Katalin, Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina, Tóth Dorina Anna, Váradi Judit, CHERD-H., Debrecen, 8-14, 2019, (Oktatókutatók Könyvtára)ISSN ; 6) ISBN: 9786156012005
18. Karászi, Z., **Pallay, K.**, Tóth, D. A.: A hallgatói jogviszony megszűnésével kapcsolatos szabályozás komparatív elemzése.
In: Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban. Szerk.: Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina, Debreceni Egyetemi, Debrecen, 28-37, 2018, (Oktatókutatás a 21. században, ISSN 2559-8864 ; 6) ISBN: 9789633187548
19. Bocsi, V., Ceglédi, T., Kocsis, Z., Kovács, K. E., Kovács, K., Müller, A. É., **Pallay, K.**, Szabó, B. É., Szigeti, F., Tóth, D. A.: A pedagógushallgatók késleltetett diplomaszerezése interjúk alapján.
In: Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban. Szerk.: Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina, Debreceni Egyetemi, Debrecen, 63-90, 2018, (Oktatókutatás a 21. században, 2559-8864 ; 6) ISBN: 9789633187548

Idgen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (5)

20. Demeter-Karászi, Z., **Pallay, K.**, Tóth, D. A.: A comparative study of termination of student status in Central Europe.
J. Adult Learn. Know. Innov. 3 (1), 1-5, 2019. EISSN: 2631-1348.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/2059.2018.06>
21. Pusztai, G., Fényes, H., Szigeti, F., **Pallay, K.**: Dropped-out Students and the Decision to Drop-out in Hungary.
Cent. Eur. J. Educat. Res. 1 (1), 31-40, 2019. ISSN: 2677-0326.
DOI: <http://dx.doi.org/10.37441/CEJER/2019/1/1/3341>

22. Kovács, K. E., Dusa, Á. R., Kocsis, Z., **Pallay, K.**, Szűcs, T., Pálfi, J.: Practical or theoretical persistence?: The investigation of (f)actors influencing students' persistence at three levels. *Hung. educ. res. j.* 9 (2), 238-256, 2019. ISSN: 2062-9605.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/063.9.2019.1.22>
23. Bocsi, V., Ceglédi, T., Kocsis, Z., Kovács, K. E., Kovács, K., Müller, A. É., **Pallay, K.**, Szabó, B. É., Szigeti, F., Tóth, D. A.: The discovery of the possible reasons for delayed graduation and dropout in the light of a qualitative research study. *J. Adult Learn. Know. Innov.* 3 (1), 27-38, 2019. EISSN: 2631-1348.
DOI: <https://doi.org/10.1556/2059.02.2018.08>
24. Pusztai, G., **Pallay, K.**, Joó, O., Cséke, K., Farkas, J.: Two Gap-filling Books on Non-immigrant Minorities. *Hung. Educ. Res. J.* 8 (1), 109-115, 2018. ISSN: 2062-9605.
DOI: <http://dx.doi.org/10.14413/HERJ/8/1/10>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

25. Fényes, H., Mohácsi, M., **Pallay, K.**: Career consciousness and commitment to graduation among higher education students in Central and Eastern Europe. *Econ. Sociol.* 14 (1), 61-75, 2021. ISSN: 2071-789X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.14254/2071-789X.2021/14-1/4>

Idegen nyelvű konferencia közlemények (1)

26. **Pallay, K.**: Transcarpathian Hungarians in the Maze of Ukrainian Education Policy.
In: A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a XXI. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében : nemzetközi tudományos konferencia Beregszász, 2019. március 28-29. : tanulmánykötet. Szerk.: Berghauer-Olasz Emőke, Gávriľjuk Ilona, Hutterer Éva, Pallay Katalin, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ungvár, 321-333, 2019. ISBN: 9786177692330

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (2)

27. Szigeti, F., Kovács, K. E., Ceglédi, T., Kocsis, Z., **Pallay, K.**: A késleltetett diplomaszerezés és lemorzsolódás hátterében álló tényezők feltárása egy a pedagógus hallgatók körében végzett kvalitatív kutatás alapján (poszter).
In: Kutatási sokszínűség, oktatási gyakorlat és együttműködések : absztrakt kötet. Szerk.: Fehérvári Anikó, Széll Krisztián, Misley Helga, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 502, 2018. ISBN: 9789634890515

**DEBRECENI
EGYETEM**

**DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR**

H-4002 Debrecen, Egyetem tér 1, Pf.: 400
Tel.: 52/410-443, e-mail: publikaciok@lib.unideb.hu

28. Szigeti, F., Bocsi, V., Ceglédi, T., Kocsis, Z., Kovács, K., Müller, A. É., **Pallay, K.**, Szabó, B. É.,
Tóth, D. A.: A pedagógushallgatók késleltetett diplomaszerezésének és a lemorzsolódás
lehetséges okainak feltárása egy kvalitatív kutatás tükrében.
In: Oktatás, gazdaság, társadalom : HuCER 2018 : absztraktkötet / kiadja: Magyar Nevelés-
és Oktatáskutatók Egyesülete, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, Budapest,
204, 2018. ISBN: 9786155657047

A közlő folyóiratok összesített impakt faktora: 0,188

**A közlő folyóiratok összesített impakt faktora (az értekezés alapjául szolgáló közleményekre):
0,188**

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai
ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján
elvégezte.

Debrecen, 2021.09.09.

